

УДК:343.3

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.315245>

Л. Ю. Тимофєєва,

канд. юрид. наук, доц.,

доцент кафедри кримінального права

Національного університету

«Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ: ПРОПОРЦІЙНІСТЬ В КОНТЕКСТІ АПРОКСИМАЦІЇ АКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*У статті розглядаються особливості пропорційності та субсидіарності в контексті апроксимації активів *acquis communautaire* Європейського Союзу (далі – ЄС) в частині кримінальних правопорушень проти довкілля.*

Встановлено, що Директива (ЄС) 2024/1203 Європейського Парламенту та Ради про захист навколишнього середовища за допомогою кримінального права від 11 квітня 2024 року змінила підходи до відповідальності за кримінальні правопорушення проти довкілля. З'ясовано, що, основним нововведенням є необхідність криміналізувати деякі діяння проти довкілля, які вчинені не тільки умисно, а також за необережності. У ст. 3 Директиви передбачено перелік діянь, які можуть бути вчинені у формі серйозної недбалості.

Встановлено, що Директива (ЄС) 2024/1203 підтримує широкий підхід по поняття потерпілого не тільки як фізичної або юридичної особи, а також суспільства в цілому та навколишнього середовища. Аргументовано, що засоби реагування на кримінальні правопорушення мають бути пропорційними з урахуванням інтересів всіх суб'єктів кримінальних правовідносин, тобто потерпілого, особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, суспільства в цілому, держави, а також навколишнього середовища (враховуючи особливості саме цих кримінальних правопорушень). Обґрунтовано, що розроблення механізму представництва довкілля зацікавленими громадськими організаціями у кримінальному провадженні могло б бути ефективним засобом охорони довкілля.

Встановлено вади пропозицій доповнення КК статтями щодо відповідальності за зберігання деревини, непропорційність засобів впливу на осіб, які вчиняють відповідні діяння, ризики зловживань з боку правоохоронних органів, корупційну складову та можливості притягнення до відповідальності людей, які займаються заготівлею деревини для опалення власних будинків, а не операторів збуту деревини (як передбачено у відповідному Регламенті ЄС).

Обґрунтовано, що для апроксимації європейського законодавства важливе системне розуміння європейського права, контексту прийняття відповідних норм та узгодження з принципами юридичної визначеності,

передбачуваності, пропорційності, презумпції невинуватості, субсидіарності тощо.

Ключові слова: *пропорційність, субсидіарність, охорона довкілля, охорона лісу, корупція, євроінтеграція.*

Постановка проблеми. Прагнення України стати членом Європейського Союзу (далі – ЄС) породжує необхідність апроксимації в національне законодавство *acquis communautaire* ЄС, зокрема, в контексті кримінальних правопорушень проти довкілля.

Згідно зі ст. 37 Хартії основоположних прав Європейського Союзу, високий рівень охорони навколишнього середовища та покращення якості навколишнього середовища мають бути інтегровані у політики ЄС та забезпечені відповідно до принципу сталого розвитку.

У Конвенції Ради Європи про захист довкілля засобами кримінального права від 4 листопада 1998 р. йдеться про необхідність встановлення кримінальної відповідальності за посягання на довкілля.

Слід зазначити, що екологічні проблеми не знають кордонів та набувають геополітичного характеру. Питання екологічної безпеки в умовах євроінтеграції, зокрема в сучасних умовах потребує подальшого дослідження

Метою роботи є оптимізація підходів до апроксимації європейського законодавства в частині пропорційності реагування на кримінальні правопорушення проти довкілля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, та Є. О. Письменський дослідили питання кримінально-правової охорони лісу в Україні¹. Р. О. Мовчан на прикладі контрабанди лісу дослідив питання кримінальної відповідальності за контрабанду «спеціальних» предметів². М. Вашишин проаналізувала правовий механізм

---

¹ Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Письменський Є. О. Кримінально-правова охорона лісу в Україні: монографія. Київ: Норма права, 2023. 520 с.

² Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду «спеціальних» предметів: законодавчі реалії та перспективи (на прикладі контрабанди лісу). *Науково-інформаційний вісник Івано-*

визначення екологічної шкоди та її характеристики в умовах військової агресії російської федерації проти України (2022)³. А. О. Вірт на дисертаційному рівні дослідила питання кримінально-правової протидії злочинам, пов'язаним з незаконним використанням корисних копалин (2021)⁴. М. О. Акімов проаналізував деякі проблеми удосконалення кримінально-правової охорони лісів (на прикладі законопроекту № 9665 від 1 вересня 2023 р.)⁵. Є. К. Бабець, В. С. Білецький, І. Є. Мельнікова, М. І. Сокур, В. М. Шмандій у своїй монографії показують взаємозв'язки між екологічною безпекою та економікою, а також способах удосконалення такої взаємодії (2020 р.). В. М. Шмандій у своїй дисертації досліджує теоретичні та практичні аспекти управління екологічною безпекою на регіональному рівні (2003), І. І. Каракаш досліджує питання юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, а також у своїй докторській дисертації дослідив теоретичні проблеми права власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні, А. Бабіч розглядав забезпечення екологічних прав громадян в контексті практики Європейського суду з прав людини (2019 р.).

Окремі аспекти проблематики європейської інтеграції в кримінальному праві досліджують: Ю. В. Баулін, О. О. Житний, Ю. А. Пономаренко, К. О. Трихліб, В. О. Туляков, М. І. Хавронюк та ін. Учені та науковці солідарні в необхідності євроінтеграційного курсу України, з чим можна цілком погодитись за умови збереження національної української ідентичності. У роботах розглядаються різні, в тому числі галузеві проблеми щодо такого курсу. Зокрема, В. О. Туляков розглядає питання апроксимації

Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Вип. 15 (27), Т. 1. 2023. С. 264–277.

³ Ващишин М. Юридичний механізм визначення екологічної шкоди та його особливості в умовах воєнноагресії російської федерації проти України. *Право України*. 2022. № 6. С. 55–68.

⁴ Вірт А. О. Кримінально-правова протидія злочинам, пов'язаним з незаконним використанням корисних копалин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2021. 210 с.

⁵ Акімов М. О. Деякі проблеми удосконалення кримінально-правової охорони лісів (на прикладі законопроекту реєстр. № 9665 від 1 вересня 2023 р.). *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі: матеріали Х (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 3–8.

у кримінальному законодавстві⁶, К. О. Трихліб розглянув питання гармонізації законодавства України і законодавства ЄС в контексті наближення загальноправової термінології⁷. М. І. Хавронюк розглядає проблеми адаптації положень загальної частини чинного та перспективного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС⁸.

Спроби імплементації норм європейського законодавства не завжди є успішними, про що свідчить прийняття низки законів та пропозиції законопроектів парламентарів, зокрема, щодо кримінальних правопорушень проти довілля, а також практика застосування чинних положень закону, що обумовлює актуальність теми.

Виклад основного матеріалу. 11 квітня 2024 р. була прийнята Директива (ЄС) 2024/1203 Європейського Парламенту та Ради про захист навколишнього середовища за допомогою кримінального права, яка замінює Директиви 2008/99/ЄС та 2009/123/ЄС. Вона змінила підходи до відповідальності за кримінальні правопорушення проти довілля. Основним нововведенням є необхідність криміналізувати деякі діяння проти довілля, які вчинені не тільки умисно, а також за необережності. У ст. 3 Директиви передбачено перелік діянь, які можуть бути вчинені у формі серйозної недбалості. Зокрема, це рішення було обумовлено зміною у регулюванні суспільних відносин та необхідності реагування засобами кримінального права не тільки на умисні кримінальні правопорушення проти довілля, але також необережні.

Покарання за кримінальні злочини, визначені в Директиві, мають бути ефективними, стримуючими та пропорційними. Для цього мають бути встановлені мінімальні рівні максимального терміну позбавлення волі для

---

⁶ Туляков В. О. Апроксимація кримінального законодавства України до права ЄС (методологія питання). *Право України*. 2023. С. 101–114.

⁷ Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 20 с.

⁸ Хавронюк М. І. Проблеми адаптації положень загальної частини чинного та перспективного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС. *Центр політико-правових реформ*. 17.10.2022. <https://pravo.org.ua/blogs/problemy-adaptatsiyi-polozhen-zagalnoyi-chastyny-chynnogo-ta-perspektyvnogo-kryminalnogo-zakonodavstva-ukrayiny-do-kryminalnogo-prava-yes/>.

фізичних осіб (п. 30 Преамбули). Кримінально-правова охорона довкілля є надзвичайно важливою, але європейське право загалом не має тенденцій до посилення відповідальності. Європейське законодавство мабуть в кожному акті посиляється на необхідність дотримання принципу пропорційності.

Цікавою є позиція, яка підтримує широкий підхід до поняття потерпілого не тільки як фізичної або юридичної особи, а також суспільства в цілому та навколишнього середовища. Оскільки навколишнє середовище не може представляти себе як потерпілого в кримінальному провадженні. З метою ефективного правозастосування представники зацікавленої громадськості повинні мати можливість діяти від імені навколишнього середовища як суспільного блага, відповідно до національного законодавства та з дотриманням відповідних процесуальних норм. Права зацікавлених представників громадськості не порушують прав жертв, як викладено в Директиві 2012/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради. Поняття «представники зацікавленої громадськості» та «жертви» повинні залишатися різними, і від держав-членів не слід вимагати застосування прав жертв до представників зацікавленої громадськості. Директива (ЄС) 2024/1203 не вимагає від держав-членів надавати представникам зацікавленої громадськості процесуальні права у кримінальному провадженні, які вони надають іншим категоріям осіб, ніж представники зацікавленої громадськості (п. 57, 58 Преамбули). Зараз залишились дискусії щодо підходів до поняття потерпілого в кримінальному праві. Видається, слід подумати також про забезпечення процесуального механізму участі громадськості як представника довкілля.

Директива (ЄС) 2024/1203 має багато бланкетних норм в контексті формулювання діянь, які потрібно криміналізувати. Ці норми відсилають до Регламентів, які регулюють відповідні відносини. Наприклад, мають бути криміналізовані діяння, вчинення яких обмежено відповідно до Регламенту (ЄС) № 1907/2006 ЄП і Ради (Регламент націлений на регулювання виробництва, надання на ринку і використання хімічних речовин та хімічної

продукції в зоні ЄС) (п.п. (i, ii) ст. 3 Директиви); не відповідає Регламенту (ЄС) № 1107/2009 ЄП та Ради (п. (iii) ст. 3 Директиви) (Регламент встановлює правила надання дозволів на засоби захисту рослин у комерційній формі та на їх введення в обіг, використання і контроль); не відповідає Регламенту (ЄС) № 528/2012 ЄП та Ради (п. (iv) ст. 3 Директиви) (Регламент BPR спрямований на поліпшення функціонування ринку біоцидної продукції в ЄС, забезпечуючи високий рівень захисту людей і довкілля); не відповідає Регламенту (ЄС) № 1272/2008 ЄП та Ради (п. (v) ст. 3 Директиви) (мета Регламенту – забезпечити високий рівень захисту здоров'я людини та довкілля); заборонено згідно з Додатком I до Регламенту (ЄС) 2019/1021 (метою Регламенту є захист здоров'я людини та довкілля від стійких органічних забруднювачів) (п. (vi) ст. 3 Директиви) та інші.

Згідно з п. 8 Преамбули до Директиви (ЄС) 2024/1203 зазначено, що у рамках спільної рибальської політики законодавство ЄС передбачає комплексний набір правил контролю та забезпечення виконання відповідно до Регламентів Ради (ЄС) № 1224/2009 та (ЄС) № 1005/2008 у разі серйозного порушення, у тому числі ті, що завдають шкоди морському середовищу. Згідно з цим набором правил, держави-члени мають вибір застосовувати адміністративні чи кримінальні покарання, або обидва. Відповідно до повідомлень Комісії від 11 грудня 2019 р. про «Європейську зелену угоду» та від 20 травня 2020 р. про «Стратегію біорізноманіття ЄС до 2030 р. Повернення природи в наше життя», певна навмисна протиправна поведінка, на яку поширюється Регламент (ЄС) № 1224/2009 та Регламент (ЄС) № 1005/20 буде визнано кримінальним злочином. Величезна кількість нормативних актів у сфері охорони довкілля ускладнює їх пошук та розуміння відповідних положень. Слід зазначити, що національне законодавство у цій сфері також має велику кількість законів та підзаконних актів. Тому не дивним є неправильне розставлення пріоритетів щодо апроксимації положень

європейського законодавства та надмірної криміналізації (діянь, які не вимагає криміналізувати європейське законодавство).

Охорона лісу. 10 жовтня 2024 р. прийнято Проект Закону про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за правопорушення у сфері лісокористування та протидії незаконному обігу деревини № 9665 від 01.09.2023 р. 15 жовтня 2024 р. підписано Парламентом та направлено на підпис Президенту⁹.

До КК законопроектом № 9665 пропонується додати статтю № 246-1, якою передбачено, що за перевезення, зберігання, збут дерев, чагарників або деревини без документів, що підтверджують законність їхнього походження (або з підробленими документами), вчинені у значному розмірі¹⁰. Санкція за основний склад передбачає покарання у виді штрафу 2000–3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (34000–51000 грн.) або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк. За кваліфікований склад (якщо порушення буде вчинене повторно, групою осіб за попередньою змовою або у великому розмірі) – штраф від десяти до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (170000–425000 грн.) або позбавленням волі на строк 5–7 років.

У пояснювальній записці до законопроекту автори посилаються на Регламент ЄС від 20.10.2010 р. № 995/2010 «Про обов'язки операторів, які розміщують лісоматеріали та продукцію з деревини на ринку» (який на момент подачі законопроекту вже був не чинним) накладав обов'язки на операторів, встановлюючи вимоги до того, як деревина, що вивозиться на

---

⁹ Про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за правопорушення у сфері лісокористування та протидії незаконному обігу деревини: Проект Закону № 9665 від 01.09.2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42658>.

¹⁰ Згідно з приміткою до статті 246-1 КК України під значним розміром слід розуміти вартість дерев, чагарників або деревини, яка становить більше ніж 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а під великим розміром – більше 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. «Значним розміром» в цьому випадку є вартість деревини, яка перевищує 30 280 грн. (3028 (розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 1 січня 2024 року): 2) x30)), а «великим» – 90 840 грн. (3028:2)x30)).

експорт, має бути закуплена та контрольована, щоб запобігти нелегальній вирубці. Але йшлося про обов'язки операторів, а не людей, які придбали деревину.

Стаття 3 Директиви (ЄС) 2024/1203 передбачає широкий перелік діянь, які держави-члени мають криміналізувати. Але про зберігання дерев, чагарників або деревини без документів в ній не йдеться. Згідно з п. «р» Директиви має бути криміналізовано розміщення або надання на ринку Союзу або експорту з ринку Союзу відповідних товарів або відповідних продуктів, що є порушенням заборони, викладеної в ст. 3 Регламенту (ЄС) 2023/1115, за винятком випадків, коли така поведінка стосується незначної кількості¹¹.

Регламент (ЄС) 2023/1115 про розміщення на ринку Союзу та експорт із Союзу певної сировини та товарів, пов'язаних із знелісненням та погіршенням стану лісів прийнята 31.05.2023 р. (скасовує Регламент (ЄС) № 995/2010), встановлює правила щодо розміщення та надання доступності на ринку Союзу, а також експорту з Союзу відповідних продуктів, перелічених у Додатку I, які містять, були згодовані або були виготовлені з використанням відповідних товарів, а саме велика рогата худоба, какао, кава, олійна пальма, каучук, соя та деревина, з метою мінімізації внеску Союзу у знеліснення та деградацію лісів у всьому світі, і таким чином сприяння зменшенню глобального знищення лісів (ст. 1)¹². Згідно зі ст. 3 Регламенту, оператори повинні проявляти належну обачність відповідно до статті 8 перед розміщенням відповідних продуктів на ринку або їх експортом, щоб довести, що відповідні продукти відповідають статті (ст. 4). Виходячи з положень Регламенту, відповідальність має наставати лише для продавців і тільки якщо продукти виставляються для продажу.

---

¹¹ Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1203&qid=1724350756199>.

¹² Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj>.

Згідно з ч. 2 ст. 25 Регламенту, санкції повинні бути ефективними, пропорційними та стримуючими. Штрафи мають бути пропорційні збитку довкіллю та вартості відповідних товарів або продуктів, розраховуючи рівень штрафів так, щоб гарантувати, що вони фактично позбавляють відповідальних осіб економічної вигоди, отриманої від їхніх порушень, і поступово підвищуючи рівень штрафів за повторне порушення; у випадку юридичної особи, максимальна сума штрафу повинна становити принаймні 4 % від загального річного обороту оператора чи торговця в ЄС за фінансовий рік, що передував рішенню про штраф. Тобто, стягнення стосуються саме операторів, які надають відповідні послуги та спрямовані на їх стримування.

Генеральний адвокат Y. Bot у справі C-195/12 Європейського суду справедливості *Industrie du bois de Vielsalm & Cie* (§ 81, 82) визнав аргумент, висунутий урядом регіону Валлонія (Бельгія), який посилався на необхідність захисту і збереження лісових ресурсів для деревообробної промисловості, яка використовує їх як сировину, законним в тій мірі, в якій він спрямований на захист лісів і деревини як сировини. Таким чином, це видається виправданим загальним інтересом у високому рівні захисту навколишнього середовища, що є метою ЄС згідно зі ст. 37 Хартії основоположних прав Європейського Союзу¹³.

Журналісти видання «Букви» дослідили ціни на деревину (зокрема, за допомогою даних державного сервісу «єДрова»), та дійшли до висновку, що за такого формулювання норми є ризик притягнення до кримінальної відповідальності у селах чи містечках, в яких немає опалення майже кожного, оскільки люди готуються до зими та займаються заготівлею дров на 1–2 роки¹⁴. Крім того, при придбанні деревини, на неї часто не дають квитанції;

---

¹³ TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, С. 1693.

¹⁴ Чорний Н. Тюрма за дрова: внаслідок непрофесійності нардепів тисячі українців можуть опинитись за ґратами. 3 Листопада, 2024. URL: <https://bukvy.org/tyurma-za-drova-vnaslidok-neprofesijnosti-nardepiv-tysyachi-ukrayincziv-mozhut-opynytyts-za-gratamy/>.

людина може збирати хмиз, вирубувати дерева у власному домогосподарстві тощо.

КУпАП та КК не містить відповідальності за збирання хмизу, за порубку дерев у власному дворі. Фактично законопроект прирівнює деревину, чагарники до предметів, заборонених до обігу, як наприклад наркотичні та психотропні речовини. Отже, не можна притягати до відповідальності осіб за їх зберігання.

У разі прийняття відповідних положень, це буде порушувати принципи юридичної визначеності та передбачуваності, адже людина, яка вже назбирала деревину, хмиз (або придбала та не має квитанції) на зиму не передбачала, що за це може наставати відповідальність. Також це буде порушувати принцип заборони зворотної дії закону у часі, адже буде погіршувати становище особи. Народні депутати впевнюють, що норми пропонувались саме для чорного ринку деревини, а не для людей. Для домогосподарств ці норми будуть діяти з наступного опалювального сезону, але в перехідних положеннях це не зазначено. Станом на 15 листопада 2024 р. ще немає офіційної позиції Президента щодо підпису законопроекту (або повернення Верховній Раді).

Крім того, ці норми порушують принцип презумпції невинуватості та будуть давати можливість притягнути до відповідальності особу, яка не зможе довести законність походження деревини. Тягар доказування знову переноситься на підозрюваного та обвинуваченого, що не припустимо та є корупційним ризиком. Згідно з Рішенням КСУ № 1-р/2019 від 26.02.2019 р. ст. 368-2 КК («Незаконне збагачення») визнано неконституційною на підставі невідповідності принципам презумпції невинуватості та юридичної визначеності. Пізніше відповідальність за незаконне збагачення було передбачено ст. 368-5 КК, яка усунула деякі недоліки попередньої редакції.

Щодо пропорційності покладення тягаря доказування на підозрюваного, обвинуваченого за незаконне збагачення (осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), то це питання є

дискусійним. Вважається, що це є пропорційним заходом, враховуючи обов'язок декларування майна для таких осіб згідно з положеннями ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції». У випадку запропонованої ст. 246-1 КК, суб'єкт загальний та не має обов'язку декларувати майно (деревину), збирати квитанції на деревину, знімати на відео процес збирання деревини у лісі тощо.

У чинній ст. 246 КК йдеться про незаконну порубку або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу. У законопроекті пропонується змінити назву («Незаконне вирубування, пошкодження або знищення дерев чи чагарників») та редакцію статті. Видається необхідним залишити уточнення походження дерев та чагарників у статті 246 КК, зокрема, у лісах, захисних та інших лісових насадженнях. Це не може бути власне домогосподарство, адже не охоплюється охоронюваним об'єктом цього розділу та не є протиправним діянням.

Законопроектом пропонується особливо кваліфікований склад за ст. 5 ст. 246 «Незаконне вирубування дерев чи чагарників, а так само пошкодження або знищення в будь-який спосіб дерев чи чагарників, якщо такі дії спричинили тяжкі наслідки, вчинені в умовах воєнного або надзвичайного стану». Це положення також породить низку спірних питань, зокрема, щодо співвідношення понять «в умовах воєнного або надзвичайного стану» та з їх використання.

Незважаючи на повідомлення влади щодо того, що в такому вигляді законопроект не буде підписаний, вже з'явилися перші наслідки «відпрацювання» відповідної програми. В Миколаївській області державні інспектори зупинили громадянина в околицях села Українка, який перевозив дрова в багажнику автомобіля. Місцевого мешканця оштрафували на 510 гривень за порушення природоохоронного законодавства. Про це

повідомили в Державній екологічній інспекції Південно-Західного округу¹⁵. Вони запевнили, що вжиття заходів щодо порушника, не пов'язано з законопроектом № 9665, а реалізацією ст. 65 КУпАП щодо незаконної порубки і пошкодження дерев або чагарників; перевезення, зберігання незаконно зрубаних дерев або чагарників. Держекоінспекція зазначає, що товарно-транспортна накладна (ТТН) є обов'язковою для перевезення усіх видів продукції в Україні. Лісокористувачі повинні користуватися системою електронного обліку деревини, яка передбачає використання ТТН-ліс для реалізації лісопродукції. Водночас, незрозуміло чи цей громадянин віз цю деревину для реалізації чи для себе, звідки він її взяв, що саме це за деревина. Погано, що думка суспільства формується саме від таких новин, журналістських розслідувань, дописах у соціальних мережах. З цього формується недовіра до влади через вибірковість правосуддя. Одних затримують з мільйонами доларів та закривають провадження за недоведеністю вини, а інших притягують до відповідальності за заготівлю дров для опалення. Саме це бачить пересічний громадянин.

На думку В. О. Тулякова, «доцільність кримінально-правової заборони повинна відповідати пропорційності застосування засобів впливу потребам суспільної значущості обмеження прав громадян»¹⁶. В аналізованій ситуації пропорційності не спостерігається. М. О. Акімов відзначає, що криміналізація певного діяння лише через те, що наразі кримінальна відповідальність на нього не встановлена, не є достатньо обґрунтованою (особливо за відсутності інших аргументів), і суб'єктові права на законодавчу ініціативу варто було б звернутись до результатів відповідних наукових досліджень (звісно, якщо вони є і якщо їх результати свідчать на користь доцільності криміналізації)¹⁷.

---

¹⁵ Ігнатова І. Новий скандал через дрова: люди обурені через «закон про три гілляки». 08.11.24. <https://tsn.ua/exclusive/noviy-skandal-cherez-drova-lyudi-obureni-cherez-zakon-pro-tri-gillyaki-2697321.html>.

¹⁶ Туляков В. О. Апроксимація кримінального законодавства України до права ЄС (методологія питання). *Право України*. 2023. С. 105–106.

¹⁷ Акімов М. О. Деякі проблеми удосконалення кримінально-правової охорони лісів (на прикладі законопроекту реєстр. № 9665 від 1 вересня 2023 р.). *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній*

Це не перша спроба протидіяти незаконній порубці лісу. 6 вересня 2018 р. був ухвалений Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів», одним із наслідків чого стало доповнення КК новою ст. 201-1, якою передбачена відповідальність за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (станом на 15.11.2024 р., назва статті «контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев»). Ця норма змінювалась згідно із Законами «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів» № 2708-VIII від 25.04.2019 р., «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» № 3513-IX від 09.12.2023 р.

Незрозумілим є розташування вказаної норми у розділі VII Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності». Це питання аналізується Р. О. Мовчаном. Учений прийшов до висновку, що характерна для чинного КК наявність окремої заборони про контрабанду деревини могла б вважатися виправданою лише за умови: втілення принципово іншого підходу (який пропонується розробниками проєкту нового КК) до структуризації Особливої частини; розміщення такої норми і за таких умов не серед господарських деліктів (як це передбачено наразі), а серед кримінальних правопорушень проти довкілля¹⁸. Але зараз такий підхід не втілено.

парадигмі: матеріали Х (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І.Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 3.

¹⁸ Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду «спеціальних» предметів: законодавчі реалії та перспективи (на прикладі контрабанди лісу). *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Вип. 15(27), Т. 1. 2023. С. 273.*

Судова практика. Згідно з пошуком за параметрами «Кримінальні провадження», «Кримінальні правопорушення проти довкілля» з 1 січня по 10 листопада 2024 р. в Єдиному реєстрі судових рішень було знайдено 231 вирок. Кожен регіон має свої особливості. По Одеській області знайдено 14 вироків. Для порівняння в Закарпатській області 12 вироків. В Київській області 13 вироків. В Івано-Франківській області 8 вироків.

В Одеській області серед 14 вироків найбільше стосуються незаконного вилову риби за ст. 249 КК (11 вироків), 1 вирок за ст. 239 КК, 1 вирок за ст. 245 КК, 1 вирок за ст. 246 КК. У якості виду покарання застосовується штраф (6-ти вироків), у 2-х вироків застосовано пробаційний нагляд, у 5-х вироків – обмеження волі із застосуванням ст. 75 КК, в 1-му вирокі (за ч. 4 ст. 246 КК) – позбавлення волі із застосуванням ст. 75 КК. Тобто позбавлення волі з реальним його відбуттям не застосовано в жодному випадку.

З 20.04.2023 по 04.10.2023 виконуючий обов'язки головного інженера ПрАТ «ОДЕСАВИНПРОМ», не забезпечив належний облік, зберігання, утилізацію, видалення та вивезення рідких виробничих відходів, надав дозвіл та допустив їх несанкціоноване та неконтрольоване скидання на розташовану поряд земельну ділянку, розташовану на території Кулевчанської територіальної громади Білгород-Дністровського району Одеської обл. Саратським райсудом Одеської обл. від 20 березня 2024 р., справа № 513/410/24 затверджено угоду про визнання винуватості, за ч. 1 ст. 239 КК призначено покарання у виді штрафу 25500 грн¹⁹. В іншій справі особа за допомогою газової горілки та сірників, здійснив підпал стерні, яка залишилася після збирання пшениці, сухої дикоростучої трави, рослинності, її залишків на вищевказаних земельних ділянках. Внаслідок вказаного підпалу виник неконтрольований процес горіння стерні, об'єктів рослинного світу, в ході якого знищена та пошкоджена стерня, сухі дикоростучі трави, рослинність та

---

¹⁹ Вирок Саратського районного суду Одеської області від 20 березня 2024 року. Справа № 513/410/24. Провадження № 1-кп/513/92/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117782872>.

її залишки на вказаних земельних ділянках сільськогосподарського призначення, загальною площею 8,2244 га. Вироком Саратського райсуду Одеської обл. від 06 листопада 2024 р., справа № 515/1356/24 визнано винуватим за ч. 1 ст. 245 КК, та призначено покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки. На підставі ст. 75 КК особу звільнено від відбування призначеного покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк тривалістю 1 рік²⁰.

Низка справ стосується незаконного вилову риби. Згідно з вироком Комінтернівського райсуду Одеської обл. від 01.07.2024 р. справа № 504/1173/23, особі за ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 249 КК призначено покарання у виді штрафу у розмірі 34000,00 грн.²¹ За аналогічною справою (але без групи осіб за попередньою змовою) особу визнано винним за 1 ст. 249 КК України та також призначено покарання у виді штрафу у розмірі 34000,00 грн²².

Є за 2024 рік також справи, які стосуються незаконної вирубки лісу. 30 січня 2024 р. на території лісового урочища «Саратське» особа електричною пилою, вчинив незаконну порубку до ступеня припинення росту сироростучих дерев породи «Гледичія» в кількості 14 штук, чим спричинив державі в особі філії «Ізмаїльське лісове господарство» державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» шкоду на загальну суму 127 953 грн. 45 коп.²³. Згідно з вироком Саратського райсуду Одеської обл. від 22 жовтня 2024 р., справа № 513/570/24 особі за ч. 4 ст. 246 КК України призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років. На підставі ст. 75, п. 1, п. 2 ч. 1 ст. 76 КК звільнено від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк на 3 роки. Стягнуто на користь Саратської селищної ради Білгород-Дністровського району Одеської обл.

---

²⁰ Вирок Саратського районного суду Одеської області від 06 листопада 2024 року. Справа № 515/1356/24. Провадження № 1-кп/513/165/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122820690>.

²¹ Вирок Комінтернівського районного суду Одеської області від 01.07.2024 року Справа № 504/1173/23. Номер провадження 1-кп/504/401/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120071933>.

²² Вирок Овідіопольського райсуду Одеської області від 14 травня 2024 року. Справа № 509/2035/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118998669>.

²³ Вирок Саратського районного суду Одеської області від 22 жовтня 2024 року. Справа № 513/570/24. Провадження № 1-кп/513/110/24 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122477987>.

заподіяні збитки в сумі 127953 грн. 45 коп. У цій справі особу затримали в лісі з відповідною деревиною. У вироку є детальний опис діаметру кожного. Тобто за потреби можна порівняти із спиляними у відповідній місцевості.

Проект КК. У Проекті нового КК, який розробляється робочою групою з розвитку кримінального права кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля містяться у двох розділах з різним об'єктом кримінально-правової охорони. У розділі 5.3 Книги 5 «Кримінальні правопорушення проти публічного здоров'я» та розділі 6.5 «Кримінальні правопорушення проти порядку використання природних ресурсів» Книги 6 «Кримінальні правопорушення проти економіки»²⁴. Робоча група виходить з того, що кримінальні правопорушення проти довкілля різняться між собою залежно від характеру заподіюваної ними шкоди. Одні з них – ті, які посягають на належний якісний стан (чистоту) довкілля, – як свій похідний об'єкт в підсумку мають публічне здоров'я, оскільки в умовах забрудненого довкілля створюється загроза здоров'ю і навіть життю невизначеної кількості людей. Інші ж – ті, які посягають на порядок використання окремих природних ресурсів, – протиправно зменшують кількість чи обсяг об'єктів довкілля через їх неправомірне знищення чи неправомірне заволодіння ними²⁵.

Особливості застосування окремих положень Загальної частини щодо кримінальних правопорушень, передбачених розділом 6.5 Проекту КК полягають в тому, що злочини, передбачені статтями 6.5.3–6.5.5, у разі їх вчинення з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних з ними можливостей та з метою одержання неправомірної вигоди, вважаються корупційними кримінальними правопорушеннями (п. 22 ч. 2 ст. 1.4.1). За їх вчинення підлягають застосуванню всі ті приписи

---

²⁴ Текст проекту нового Кримінального кодексу України. (Проект станом на 01.08.2024). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/08/02/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-stanom-na-01-08-2024.pdf>.

²⁵ Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневецька І. А., Горох О. П., Гуторова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А., Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ. С. 252.

Загальної частини Проекту КК, які стосуються корупційних кримінальних правопорушень. Зокрема, може бути призначений штраф як додаткове покарання у трикратному розмірі до вартості отриманої неправомірної вигоди або спричиненої майнової шкоди (ч. 5 ст. 3.2.8), ускладнюються підстави заміни призначеного строкового ув'язнення обмеженням свободи (п. 3 ч. 3 ст. 3.4.5), обов'язковим є застосування обмежувальних засобів у виді обмеження права обіймати певні посади та брати участь у конкурсі на посади в органах державної влади чи органах місцевого самоврядування (ч. 7 ст. 3.6.3) і може бути застосований обмежувальний засіб у виді оприлюднення інформації про засудження особи за цей злочин (п. 3 ч. 1 ст. 3.6.7); вчинення через неналежний контроль з боку уповноваженої особи юридичної особи, підпорядкованою (підконтрольною) їй особою злочинів, передбачених статтями 6.5.3–6.5.12, є підставою застосування до такої юридичної особи кримінально-правових засобів (п. 2 ч. 1 ст. 3.11.2)²⁶. На корупційну складову при вчиненні кримінальних правопорушень проти довікля звертається увага також у Директиві (ЄС) 2024/1203. В ній зазначено, що поведінка має бути незаконною, навіть якщо вона здійснюється за дозволом, виданим компетентним органом держави-члена, якщо такий дозвіл було отримано шахрайським шляхом або шляхом корупції, вимагання чи примусу (п. 10 Преамбули). Крім того, особливе занепокоєння викликає те, що деякі екологічні кримінальні злочини вчиняються за терпимості або активної підтримки з боку компетентних адміністрацій чи посадових осіб, які виконують свої державні обов'язки. У деяких випадках це може навіть приймати форму корупції. Прикладами такої поведінки є закривання очей або мовчання про порушення законодавства про охорону навколишнього середовища після інспекцій, навмисне пропускання інспекцій або контролю, наприклад щодо того, чи дотримуються власником дозволу умови дозволу,

---

²⁶ Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневська І. А., Горох О. П., Гуторова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А., Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ. С. 289.

підтримка резолюцій або голосування на користь надання незаконних ліцензій, або видання фальсифікованих або неправдивих позитивних звітів (п. 28 Преамбули). Шкоду, яка заподіюється довкіллю не так швидко видно. Але наслідки, які вона за собою несе катастрофічні для людини, суспільства, держави та світу. Ці наслідки вже видно (глобальне потепління, зміна клімату та ін.), але вони не зупиняють.

Відомий історик Н. Харарі зазначає, що «оскільки військові бюджети зростають, гроші, які могли б допомогти вирішити проблему глобального потепління, підживлюють глобальну гонку озброєнь. І в міру загострення військової конкуренції зникає добра воля, необхідна для угод щодо зміни клімату»²⁷. Ці гроші могли розподілятися на проблеми зміни клімату та глобального потепління, але розподіляються на війну.

Висновки. Директива (ЄС) 2024/1203 містить широкий перелік діянь, які необхідно криміналізувати. Вона змінює підходи щодо розуміння кримінального правопорушення та передбачає також необхідність криміналізації не тільки вчинення таких правопорушень умисно, але також у формі серйозної недбалості за низку діянь. Ці підходи виглядають обґрунтованими, враховуючи розвиток відносин у цій сфері та необхідність охорони довкілля. Водночас відповідальність за такі діяння має бути пропорційною, стримуючою та ефективною. Європейське право залишає за державами можливість приймати рішення щодо обсягів криміналізації у відповідних межах (принцип субсидіарності). Держави є суверенними та самі приймають відповідні рішення. Але бувають приклади надмірної криміналізації з посиланням на відповідні положення європейського законодавства, як у ситуації з законопроектом № 9665. Видається, що це є зайвим.

---

²⁷ Yuval Noah Harari. 2024. How to prevent a new age of imperialism. Economist. Jun 3rd 2024. https://www.economist.com/by-invitation/2024/06/03/youval-noah-harari-on-how-to-prevent-a-new-age-of-imperialism?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAR3Z8TA1YjQ2XeW3d9s_IVcbgYR2q-c-b2QwQ-6Vq5aAEZpiBAyvT0iv4ak_aem_AWiYpqHZNASFF_bkj_XaSMYmJ2PquCpfXgWPT5TeMCAotKSWATNQoaPstPecbBKtGsCCBBZc0b2UfmB5mJRfH2D.

Пропозиції доповнення КК статтями щодо відповідальності за зберігання деревини виглядають необґрунтованими, передбачають непропорційні засоби впливу на осіб, які вчиняють відповідні діяння, містять ризики зловживань з боку правоохоронних органів, корупційну складову та можливості притягнення до відповідальності людей, які займаються заготівлею деревини для опалення власних будинків, а не операторів збуту деревини (як передбачено у відповідному Регламенті ЄС).

Крім того, засоби реагування на кримінальні правопорушення мають бути пропорційними з урахуванням інтересів всіх суб'єктів кримінальних правовідносин, тобто потерпілого, особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, суспільства в цілому, держави, а також навколишнього середовища (враховуючи особливості саме цих кримінальних правопорушень). Директива (ЄС) 2024/1203 підтримує широкий підхід по поняття потерпілого не тільки як фізичної або юридичної особи, а також суспільства в цілому та навколишнього середовища. У зв'язку з цим необхідно подумати над розробленням механізму представництва довіллі зацікавленими громадськими організаціями у кримінальному провадженні.

Для апроксимації європейського законодавства важливе системне розуміння європейського права, контексту прийняття відповідних норм, та концепції криміналізації тих чи інших діянь. Тому зміни не слід пропонувати поспіхом. Положення потребують узгодження в контексті принципів юридичної визначеності, передбачуваності, пропорційності, презумпції невинуватості тощо. І крім того, держава залишає за собою право приймати рішення щодо криміналізації відповідного діяння, засобів реагування на таке діяння, а також редакції самої норми згідно з принципом субсидіарності.

Список використаних джерел

1. Акімов М. О. Деякі проблеми удосконалення кримінально-правової охорони лісів (на прикладі законопроекту реєстр. № 9665 від 1 вересня 2023 р.). *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі*: матеріали X (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції

(м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьВДУВС, 2024. С. 3–8.

2. Ващишин М. Юридичний механізм визначення екологічної шкоди та його особливості в умовах воєнноїагресії російської федерації проти України. *Право України*. 2022. № 6. С. 55–68.

3. Вірт А. О. Кримінально-правова протидія злочинам, пов'язаним з незаконним використанням корисних копалин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2021. 210 с.

4. Вирок Саратського районного суду Одеської області від 20 березня 2024 року. Справа № 513/410/24. Провадження № 1-кп/513/92/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117782872>.

5. Вирок Саратського районного суду Одеської області від 06 листопада 2024 року. Справа № 515/1356/24. Провадження № 1-кп/513/165/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122820690>.

6. Вирок Комінтернівського районного суду Одеської області від 01.07.2024 року Справа № 504/1173/23. Номер провадження 1-кп/504/401/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120071933>.

7. Вирок Овідіопольського райсуду Одеської області від 14 травня 2024 року. Справа № 509/2035/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118998669>.

8. Вирок Саратського районного суду Одеської області від 22 жовтня 2024 року. Справа № 513/570/24. Провадження № 1-кп/513/110/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122477987>.

9. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Письменський Є. О. Кримінально-правова охорона лісу в Україні: монографія. Київ: Норма права, 2023. 520 с.

10. Ігнатова І. Новий скандал через дрова: люди обурені через «закон про три гілляки». *TSN*. 08.11.24. URL: <https://tsn.ua/exclusive/noviy-skandal-cherez-drova-lyudi-obureni-cherez-zakon-pro-tri-gillyaki-2697321.html>.

11. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду «спеціальних» предметів: законодавчі реалії та перспективи (на прикладі контрабанди лісу). *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал*. Серія Право. Вип. 15 (27), Т. 1. 2023. С. 264–277.

12. Про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за правопорушення у сфері лісокористування та протидії незаконному обігу деревини: Проект Закону № 9665 від 01.09.2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42658>.

13. Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневська І. А., Горох О. П., Гуторова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А.,

Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ. 494 с.

14. Текст проекту нового Кримінального кодексу України. (Проект станом на 01.08.2024). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/08/02/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-stanom-na-01-08-2024.pdf>.

15. Тимофєєва Л. Ю. Правові аспекти забезпечення екологічної безпеки в умовах євроінтеграції. *Європейські історичні студії: науковий фаховий журнал*. Вип. 16. 2020. С. 41–52.

16. TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с.

17. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 20 с.

18. Туляков В. О. Апроксимація кримінального законодавства України до права ЄС (методологія питання). *Право України*. 2023. С. 101–114.

19. Хавронюк М. І. Проблеми адаптації положень загальної частини чинного та перспективного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС. *Центр політико-правових реформ*. 17.10.2022. <https://pravo.org.ua/blogs/problemy-adaptatsiyi-polozhen-zagalnoyi-chastyny-chynnogo-ta-perspektyvnogo-kryminalnogo-zakonodavstva-ukrayiny-do-kryminalnogo-prava-yes/>.

20. Чорний Н. Тюрма за дрова: внаслідок непрофесійності нардепів тисячі українців можуть опинитись за ґратами. *Букви*. 3.11.2024. URL: <https://bukvy.org/tyurma-za-drova-vnaslidok-neprofesijnosti-nardepiv-tysyachi-ukrayincziv-mozhut-opynyty-sa-gratamy/>.

21. Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1203&qid=1724350756199>.

22. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj>.

23. Yuval Noah Harari. How to prevent a new age of imperialism. *Economist*. 3.06.2024. URL: https://www.economist.com/by-invitation/2024/06/03/yuval-noah-harari-on-how-to-prevent-a-new-age-of-imperialism?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMТAAAR3Z8TA1YjQ2XeW3d9s_IVcbgYR2q-c-b2QwQ-

6Vq5aAEZpiBAyvT0iv4ak_aem_AWiYpqHZNASFF_bkj_XaSMYmJ2PquCpfXgWPT5TeMCAotKSWATNQoaPstPecbBKtGsCCBBZc0b2UfmB5mJRpFh2D.

REFERENCES

1. Akimov, M. O. (2024). Deyaki problemy udoskonalennya kryminal'no-pravovoyi okhorony lisiv (na prykladi zakonoprojektu reyestr. № 9665 vid 1 veresnya 2023 r.). *Ukrayins'ka kryminal'na yustytsiya u post/voyenni paradyhmi: materialy KH (XXIII) L'vivs'koho forumu kryminal'noyi yustytsiyi* (m. L'viv, 19–20 veresnya 2024 roku) / uporyadnyk I. B. Hazdayka-Vasylyshyn. L'viv: L'vDUVS, 3–8 [in Ukrainian].
2. Vashchyshyn, M. (2022). Yurydychnyy mekhanizm vyznachennya ekolohichnoyi shkody ta yoho osoblyvosti v umovakh voyennoyahresiyi rosiys'koyi federatsiyi proty Ukrayiny. *Pravo Ukrayiny*, 6, 55-68 [in Ukrainian].
3. Virt, A. O. (2021). Kryminal'no-pravova protydiya zlochynam, pov'yazanym z nezakonnym vykorystanniam korysnykh kopalyn. Candidate thesis. Odesa [in Ukrainian].
4. Vyrok Sarat's'koho rayonnoho sudu Odes'koyi oblasti vid 20 bereznya 2024 roku. Sprava № 513/410/24. Provadzhennya № 1-kp/513/92/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117782872> [in Ukrainian].
5. Vyrok Sarat's'koho rayonnoho sudu Odes'koyi oblasti vid 06 lystopada 2024 roku. Sprava № 515/1356/24. Provadzhennya № 1-kp/513/165/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122820690> [in Ukrainian].
6. Vyrok Kominternivs'koho rayonnoho sudu Odes'koyi oblasti vid 01.07.2024 roku Sprava № 504/1173/23. Nomer provadzhennya 1-kp/504/401/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120071933> [in Ukrainian].
7. Vyrok Ovidiopol's'koho raysudu Odes'koyi oblasti vid 14 travnya 2024 roku. Sprava № 509/2035/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118998669> [in Ukrainian].
8. Vyrok Sarat's'koho rayonnoho sudu Odes'koyi oblasti vid 22 zhovtnya 2024 roku. Sprava № 513/570/24. Provadzhennya № 1-kp/513/110/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122477987> [in Ukrainian].
9. Dudorov, O. O., Movchan, R. O., & Pys'mens'kyy, Ye. O. (2023). Kryminal'no-pravova okhorona lisu v Ukrayini. Kyiv: Norma prava [in Ukrainian].
10. Ihnatova, I. (2024). Novyy skandal cherez drova: lyudy obureni cherez «zakon pro try hillyaky». TSN. URL: <https://tsn.ua/exclusive/noviy-skandal-cherez-drova-lyudi-obureni-cherez-zakon-pro-tri-gillyaki-2697321.html> [in Ukrainian].
11. Movchan, R. O. (2023). Kryminal'na vidpoval'nist' za kontrabandu «spetsial'nykh» predmetiv: zakonodavchi realiyi ta perspektyvy (na prykladi kontrabandy lisu). *Naukovo-informatsynny visnyk Ivano-Frankivs'koho universytetu prava imeni Korolya Danyla Halys'koho: Zhurnal. Seriya Pravo*, 15 (27), Vol. 1., 264–277 [in Ukrainian].

12. Pro vnesennya zmin ta dopovnen' do Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny ta Kodeksu Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya shchodo vdoskonalennya vidpovidal'nosti za pravoporushennya u sferi lisokorystuvannya ta protydyi nezakonomu obihu derevyny: Proyeht Zakonu № 9665 vid 01.09.2023 r. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42658> [in Ukrainian].

13. Proyeht novoho Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny: peredumovy rozrobky, kontseptual'ni zasady, osnovni polozhennya. Andrushko P. P., Bakumov O. S., Baulin Yu. V., Burdin V. M., Vyshnevs'ka I. A., Horokh O. P., Hutorova N. O., Marchuk N. O., Navrots'kyy V. O., Ponomarenko Yu. A., Strel'tsov Ye. L., Khavronyuk M. I. Za zah. red. Yu. V. Baulina, M. I. Khavronyuka. Kyiv: Kompaniya VAITE [in Ukrainian].

14. Tekst proyektu novoho Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny. (Proekt stanom na 01.08.2024). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/08/02/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-stanom-na-01-08-2024.pdf> [in Ukrainian].

15. Timofieieva, L. Yu. (2020). Pravovi aspekty zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky v umovakh yevrointehratsiyi. *Yevropeys'ki istorychni studiyi: naukovyy fakhovyy zhurnal*, 16, 41–52 [in Ukrainian].

16. TOMAŠEK, M., ŠMEJKAL, V. et al. (2024). Komentar do Dohovoru pro funktsionuvannya YES, Dohovoru pro YES ta Khartiyyi osnovopolozhnykh prav YES. Praha: Wolters Kluwer ČR [in Ukrainian].

17. Trykhlіb, K. O. (2014). Harmonizatsiya zakonodavstva Ukrayiny i zakonodavstva YES: nablyzhennya zahal'nopravovoyi terminolohiyi. PhD thesis. Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv [in Ukrainian].

18. Tulyakov, V. O. (2023). Aproksymatsiya kryminal'noho zakonodavstva Ukrayiny do prava YES (metodolohiya pytannya). *Pravo Ukrayiny*, 101–114 [in Ukrainian].

19. Khavronyuk, M. I. (2022). Problemy adaptatsiyi polozhen' zahal'noyi chastyny chynnoho ta perspektyvnoho kryminal'noho zakonodavstva Ukrayiny do kryminal'noho prava YES. Tsentр polityko-pravovykh reform. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/problemy-adaptatsiyi-polozhen-zagalnoyi-chastyny-chynnogo-ta-perspektyvnogo-kryminalnogo-zakonodavstva-ukrayiny-do-kryminalnogo-prava-yes> [in Ukrainian].

20. Chornyū, N. (2024). Tyurma za drova: vnaslidok neprofesijnosti nardepiv tysyachi ukrayintsiv mozhut' opynyty's' za gratamy. Bukvy. URL: <https://bukvy.org/tyurma-za-drova-vnaslidok-neprofesijnosti-nardepiv-tysyachi-ukrayincziv-mozhut-opynyty-s-za-gratamy/> [in Ukrainian].

21. Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1203&qid=1724350756199> [in English].

22. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj> [in English].

23. Yuval Noah Harari. (2024). How to prevent a new age of imperialism. Economist. Jun 3rd 2024. URL: https://www.economist.com/by-invitation/2024/06/03/yuval-noah-harari-on-how-to-prevent-a-new-age-of-imperialism?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR3Z8TA1YjQ2XeW3d9s_IVcbgYR2q-c-b2QwQ-6Vq5aAEZpiBAyvT0iv4ak_aem_AWiYpqHZNASFF_bkj_XaSMYmJ2PquCpfXgWPT5TeMCAotKSWATNQoaPstPecbBKtGsCCBBZc0b2UfmB5mJRpFh2D [in English].

Timofieieva L. Criminal offenses against the environment: proportionality in the context of the approximation of acts of the European Union

*The article examines the peculiarities of proportionality and subsidiarity in the context of the approximation of the acts of the *acquis communautaire* of the European Union (EU) in terms of criminal offenses against the environment.*

It has been established that Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and the Council on the protection of the environment by means of criminal law of April 11, 2024 changed the approaches to responsibility for criminal offenses against the environment. It was found that the main innovation is the need to criminalize some actions against the environment, which are committed not only intentionally, but also due to carelessness. In Art. 3 of the Directive provides a list of acts that can be committed in the form of gross negligence.

It was established that Directive (EU) 2024/1203 supports a broad approach to the concept of the victim not only as a natural or legal person, but also society as a whole and the environment. It is argued that the means of responding to criminal offenses should be proportionate, taking into account the interests of all subjects of criminal legal relations, that is, the victim, the person who committed the criminal offense, society as a whole, the state, as well as the environment (taking into account the specifics of these criminal offenses). It is substantiated that the development of a mechanism for the representation of the environment by interested public organizations in criminal proceedings could be an effective means of environmental protection.

Defects of proposals to supplement the Criminal Code with articles on responsibility for storing wood, disproportionality of the means of influence on persons who commit relevant acts, risks of abuse by law enforcement agencies, corruption component, and the possibility of prosecuting people who are engaged in harvesting wood for heating their own houses, and not wood sales operators (as provided for in the relevant EU Regulation).

It is substantiated that for the approximation of European legislation, a systematic understanding of European law and the context of the adoption of relevant norms and compliance with the principles of legal certainty, predictability, proportionality, presumption of innocence, subsidiarity, etc. is important.

Key words: *proportionality, subsidiarity, environmental protection, forest protection, corruption, European integration.*